

MACULA (IX.)

Regény

BRASNYÓ ISTVÁN

És a naplólíró nyilvánvalóan önszántából — — — — —

Mintha létezne némi önérzete — — — — —

(Mert ha létezne, akkor nem kerül ide — ám sokat szeretne adni a látszatra — — — — —

Valaki most megkísérli ennek ellopni egy részét.)

A naplólíró képességeit különben sem kell túlságosan nagyra értékelni vagy tartani. Mocskos, ragadós és tintás ujjakkal ráérez bizonyos fűneszűkre, és leírja vagy le szeretné írni azt, ami történik vagy úgy gondolja, hogy történik vele. A legegyszerűbb, ha úgy tekintjük, hogy — miként ő maga is gyakran óhajtja — ez a foglalkozása, a hivatása, a szakmája, a munkája, az elhivatottsága, habár ilyesméről szó sem volt korábban.

Röviden: öntevékenységi alapon fejti ki működését.

Nem fogalmazódik meg benne semmiféle *credo*, hétszám, hónapszám, még a körülményei hatására sem.

Teljesen céltalan dolog, amire nem lehetséges világnézetet alapozni.

Számára érezni: ez nagy gyöngeségre vall, aminek következményei lehetnek. Amiket, persze, nem kíván. Ennél szégyenletesebb — már terjedelme és tartalma miatt is — csak a gondolkodás lehetne. Ennek a világerért nem adná tanújelét.

Iszik-e talán emiatt?

Köszöni, nem iszik.

Frusztrált netán?

Ezt nem teszi szóvá, csak érezteti, hogy szóvá tehetné, ám nem szól semmit.

Egyáltalán, elég keveset beszél, ellentétben másokkal, akik sokat beszélnek. A naplólíró azonban nem hordhat össze hetet-havat, nem jegyezhet le zöldségeket: léteznek egyetlen személyre vonatkozó szabályok is. Előfordulnak utalások az esetleges olvasóra, akiről kimondatlanul is megvan a véleménye.

„Most, hogy már nem legeltetnek — írja a naplóíró —, nagyon meglátszanak a nyomaik a sárban, egy-egy ördög lépdél végig a csapáson, mert nem igaz az, hogy borjú képes lenne két lábon járni, meg egyáltalán, hova tarthatna; úgyhogy végül is kinek a patája hagyja maga után azt a nyomot, hogy aki látja, inkább ijedezik tőle, semmint kíváncsi lenne rá.

A szakácsnő nagy adagot mér ki valakinek, szembefordul a fénynek, úgy keni oda hatalmas merőkanálból a rántásos főzeléket (tök vagy ilyesmi lehet, *Cucurbita pepo*, habár ez inkább egy személy nevére emlékeztetne), az ablakon túl kora délután, későbbi hónaphoz álló, mint az évszak, túlságosan is ragyogó, így, eső után, milközben valaki végigszalad az ablakok alatt, egy fél disznófejet cipel a fiülénél fogva, az agyvelőnek már nyoma sincs benne, csupán a kettévágott fél nyelve ráng lépésről lépésre, ahogy összekoccannak mögötte a leffegő fél disznópofa zápfogai. Ez a kövecses vacogás már másra emlékeztet hangjával, amikor már mutatóba sincs lomb, a fakoronák üresek, és akként futnak széjjel az égbolton, akár a hajszálerek a szem üvegtestében; valami deres hajnalra a szem belsejében, csupa homályos és szürkén kapkodó árnyék, ami most még békén megül a kerítés tövében.

Volna-e itt valami kikérdeznivaló még, vagy az ember kénytelen megalapozódni ebben a tárgyilagos nyugalomban — mekkora ásitozást fojt el magában sorozatosan az ég alj, nekiiramodó déli sóhajtások feszítik meg a távvezetékek huzalait, s ahogy megborzong a levegő, a lejátszódo fénytöréstől mintha hullámot vetne a föld: ez már az utolsó délibáb, nem hevesebb, mint a villanás a merőkanál nyelén, amely lassanként, fokról fokra elmerül a főzelékben, és árnyalatnyi sem marad a rávetülő fényből, még annyi sem, mint a disznófej agyarának tükröző zománca.

— Mennyi itt a nagybelű, mit föl nem falnának ezek! — méltatlanodik a konyhafőnök, pedig nincs igaza, nyilvánvalóan elveti a sulykot.

Külömben is ideje lenne levágni a körmöt az ujjairól, amelyekkel mutogat.

Ez meg amúgy is olyan félgyomrú társaság, jobbról önti magába a szeszt, bal kézzel meg csipeget hozzá, vagy végsőkig kitart az ital mellett, és ezektől alighanem befellegett mindennek: okolhatják kedvükre az időjárást.

De igaz is: kemény lesz odakinn hamarosan a szélfúvás, mintha levágott fejű pulyka támadna verdesve az embernek — hát most merre? Mert mintha szeme lenne, ahogy mindent összevérez, fűn-fán az a megalvadt rozsdá, ahogy igazából ősz lett.

— Még ki sem ittuk ezt a bort — mondja valaki olyan hangon, ahogy éjjelkor szólalna meg, magányosan üldögélve a határdomb kövében.

Am ahogy elnézi őket az ember, inkább ötlük szeméremdomb az

eszükbe, csupa helytelenkedés meg illetlenség minden gondolatuk, ilyen szempontból igencsak elkanászosodtak. Most még a gyöngé elméjüket is csillogtatni szeretnék!

Mily borzasztó ez, mert ha kilépnek az ajtón, már úgy, kapatosan, szinte a fülükig szalad föl a sár, vagy arccal zuhannak bele? Ez az egyedüli olyan téma, amely mérlegelésre szorul, mivel vacogni kezd tőlük a pocsolya, csupa tövis és zúzvara tőlük a láthatár, mintha egy filmnegatívon mozdulnának, és aztán se jobbra, se balra, csak néznek merőn kifelé valamiből vagy befelé valamibe, attól függően, merről mutatják magukat.

A nap ekközben egészen elérzékenyül, szinte sugarát veszti — szivárvány szökök elé vagy valami evilági pászma, s ahogy megérintené, rongyolódni kezd, foszladozik és törékeny lesz, akár a lángoló papírlap, majd csak égett és töredezett felülete marad vissza, a világ felé türelmeve, mint a varsa szája, amelyből már nem lehet kitalálni.”

*

Ekként alakul ez, amikor már kevésre nem ad az ember, és nem vár ráadást — — — — —

Ha se nem globál, se nem parciál, hanem leginkább totál... Ahogy valaki, jobb lábát térdben kissé behajlítva, kiönti a verandáról a szennyvizet, amely már egész lefolyót mosott magának a fal tövében, és a kékes szappanosvíz megindul a bokrok felé, s ahogy folyásában maga előtt tolja a habot, mintha kígyó kissé megemelt, őszbe csavarodott feje volna, méltóságteljes vén féregé, de mire az ember tekintetével végigköveti útján, a verandán már megint nincs senki, mintha restelné azt a habot, amely a kígyózás élén lohol — most már csak az a kérdés, mijét mosta vajon benne?

Így megfutott ez a boszorkány, hiába emelintenek kalapot előtte, oda se néz, de bezzeg odanéz az arrajáró a domború fenekére, de ez épp csak egy szemrebbenésnyi, ahogy beteremti maga után az ajtót, amelyről nehezen hihető, hogy neki szabták volna mindkét szárnyát, vagyis mekkora emberek lakták itt régebben a földet, ha ily nagy ajtókat vágtak maguknak a falba?

Hanem azért a pihés lábikrája, legalább mint képzet, fönmarad, jelképe és ábrázolása holmi zajos nimfának — a reménytelenség rajzolata későbbi korokban, melyek vele vesznek: innen maradhat emberi és közeli (megközelíthetetlen) mindenfajta történelem, e látszólagos érinthetőség révén.

Ej, te, najád, de hiszen megroggyan alattad a lépcső, ha ráteszed a lábad! Beomlik, mintha üres lenne testedtől a Földnek gyomra (méhe?)! Ütött-kopott és szedett-vedett bútoraid mintha túléltek volna égszakadást, földindulást! Rajtuk zöldes tinta foltjai, mintha valaki, rekvirá-

lás közben, haragjában odacsapta volna a tintásüveget! S huzatuk kelmején is vagy a rugók rozsdája tört át, vagy valakinek a bevert orrából fröccsent széjjel rajtuk a vér!

Végül is mi lett a lelkes elhatározásból? Klozett épült a parki ösvény mellé (čučalica)!

*

Tulajdonképpen az önbizalom, sőt, egyenesen az elbizakodottság hiánya — — — —

Ahol a képzelet már lényegi szemléletet eredményezne, oly jelentős fokú vagy mértékű.

Ehhez nagyon egyszerű, sőt, együgyű dolgokat kellene elmondania magáról a naplóírónak, legalább nagy vonalakban; föl kellene ismernie magát a tömegben belül.

Teszem azt, ahogyan a kandalló előtt egy öblös karszékben alvó személy vállára teszi a kezét, és pillanatnyi mérlegelés után óvatosan megrázza.

— Ébredjen föl! — ezt mondja. Am „Ébredjen rá!” — ezt gondolja magában.

Tehát nem sikerült végleg tisztáznia, csupán ösztönösen sejt, hogy a gondolkodás eléggé problematikus valami, ez az egész, miszerint „gondolja”, „érzi” vagy „sejt” — itt alighanem a legjobb volna bekapcsolni a robotpilótát a fejében, és pusztán az eseményekre vagy leírásukra korlátozódni.

Miután kissé megtámolyodva — — — —

Tébolyodva? — — — —

Sebesebb iramban éli át ezt a jelenetet: már nem ott tart, hogy a kandallóban tűz lobog, hanem ott, hogy a tűz már rég hamvába holt és kialudt, a szoba levegője egészen kihűlt, és sehol senki, mindenki eltávozott már — bizonyára ez a néptelenség lehet az eleme, mivel ezt látja; végtére is ki lehet az, aki ráébred valamire?

Csupán arra emlékszik, hogy a karszékben ülő ember feje kopasz volt, alaposan és gyorsan megkopaszodhatott, úgyhogy a naplóíró szinte kényszerül, hogy önkéntelenül is belekapjon a tulajdon hajzatába, mindössze ez merül föl benne a visszafelé araszolás nyomán, de ahogy körbefordul, mozdulatának nincs semmiféle visszhangja sem, árnyéka sincs, mintha valóban az imént ébredt volna föl ő maga, vagy mostanra tudatosodott benne az az ébredés, amelynek személyesen volt a kiváltója, maga sem tudja, mikor.

Hanem most ezt az elhagyott képet kellene berendeznie, ezen a puszta látványon kellene eligazodnia, épp neki, aki már ide is úgy menekült valahonnan, képtelen és tarthatatlan helyzetből, amire nem tud magyarázatot adni, egyszerűen nem képes megfogalmazni, hogy miről is volna szó valójában.

Nekivágva bizalmatlanul a bizonytalan szavaknak — — — — —

Belezavarodva jelentésükbe — — — — —

Mindezt szótár híján — — — — —

Tulajdonképpen eljut arra a szintre (legalább), amikor több szót neki magának kellene kitalálnia, költenie vagy összeállítania, ki tudja, miből — hát egyszerűen ez nem megy, hamisan hangzik, mintha Szörvendel szájából jönne.

Szörvendel, a privát eközben bizonyára jó képet vág mindenhez, más vonatkozásban állítja össze a fogalmakat, más kapcsolást lel közöttük, mialatt az ágya szélén ülve hajladozik: a bakancsát fűzi. Nyilvánvalóan léteznek is ezek a kapcsolatok, csupán a közölhetőségük kérdéses — erre jön rá a naplóíró már foglalatosságára kezdetén, itt áll, e némaság határán az üres képben, mindössze ennyi a keret, amit a magáénak mondhat; tehát szemben Szörvendellel, a priváttal, afféle ellenlábasként: egyfelől a némaság, amely igen megelégedett, másfelől pedig a hangzás, a csapongó és kiteljesedni képtelen, végül is egymás megértésére törekszik, vagy egymás (titkaiba! — ugyan már!) lényegébe szeretne hatolni; a hallgatás szerepe eleve feminin, nincs mögötte magatartás, azonos az örökös kiúttalansággal — ezzel a véleménnyel igyekszik magának utat törni a naplóíró, amikor már bizonyos abban, hogy merő ábránd volt a kandalló, és karszék sincs, hanem csupán egy hideg és rozsdás vaskályha, amelybe talán nem is igen tanácsos begyújtani, mert nagyobb lesz a füstje, mint a lángja, meg egy katonai (kincstári) vaságy, amely tisztára olyan, amilyenen ülve Szörvendel a bakancsát fűzi, és a kapát gyűri be a bakancs szárába — a többi hidegben marad.

És váratlanul csupa interjekció a levegő — — — — —

*

Készülődne itt netán valami, tavasz vagy őszi — mindenesetre mily fülbemászó muzsika a szögesdrót kerítés hosszán, talán jobb ezt hallgatni, mint a gajdolásukat, mert mintha sisakba énekelnének bele, csupa elfeledett tábortól induló, recsegő, ájult sebességgel sodródó makrobarázds hanglemezről, szájuk pedig szélesre tátva, akár a gramofon vásári képekkel teleragasztott tölcse, bátorralan és párnás seggű, puffók najádok — a kkor (mely kor?) ízlése, mutatni, mitől meredt égne egykoron az ember haja meg a farka.

— Rövid leszek! — kiált a konyhafőnök, és suhint egyet a húszszázalékos késsel, csak úgy, a kedvére, a levegőben, de közben széjjeltekint maga körül, hogy a keze ügyében-e a súlyos bárd, ha netán csontot érne, és nehézségei támadnának.

— Azt meghiszem! — veti közbe az asztaltársaság, amelybe a naplóíró sehogyan sem illik bele, annyira félszeg, alig látni belőle valamit, szinte egydimenziójú ember, a magassága ugyan egyértelmű, de a szélessége már elsikkad, akár a tompaszögben a tükrök lapjára eső tekintet.

Csupán érdembeli jelkép, mintha patak háta fodrozódna át a helyiségen, s annak a reflexes villózása az arcokon.

Vagy mindez a kés fénylő lapjától származik?

Elméletben tehát csupa darabolás és marcangolás, boncolás és aprítás, nyesés, metszés, gyors és ügyes kézzel, ahogyan az ember a végóráját képzelné: készül most az ebéd.

A szakácsnő a hasát, úgy a köldöke táján, nekiveti a hideg kondér szélének, emelne rajta egy nagyot, ha tudna, két fehér lába térdben kissé megroggyan, igen, nagyon derűs lábikrák ezek, súlyemelőnek valók, ha nem lenne oly táskás a térdhajlata, és ekkor megint fölmerül a kérdés, szinte önmagától, már ami a rövidséget illeti:

— Azaz, ha szabad kérdezni, miben?

— Hogyhogy miben? — mereszt tág szemeket a konyhafőnök, és a szemöldöke is boltozatos lesz, akár egy csecsemőé.

— Mely műfajban?

— A késvillák elgörbített ágai — mondja. — Az nem igaz, hogy a fogukkal teszik. Senki sem tesz ilyesmit a fogával...

— Szánt szándékkal biztosan nem.

— Nos, én most a munkás öntudatukra hivatkozom — emeli a kést fenyegetően a konyhafőnök, amitől a naplóíró visszfénynyi jelensége mintha még inkább megzavarodna, teljesen elvékonyul, talán a kés pengéjével, lehetne csak lefeszvegni a levegőről, a cimborák meg, épp ellenkezőleg, mind fesztelenebbek lesznek, szinte megrepszti hangjuk, az egyre fesztelenebbül csörömpölő kakofón megnyilvánulásuk a membrányi finomságúra vékonyult testet.

— Rajta! Halljuk! — mordul és ágaskodik a levegő, élesen csattannak a pohártalpak, s ez a zajongás majdhogy tövestül ki nem tépi a naplóíró fület, akár valami irkalapból ragasztott figuráért, s ezeket az áttetsző füleket még a restelkedés pírja is befutja, talán, hogy valami anyaguk legyen, olyasféle, mint egy-egy terjedelmes lepkeszárnyak, éppannyira kirívó erezzettel, úgyhogy már-már attól kell tartani, felröppen, és csak a szemüvege hullik le az asztal lapjára, miként a számára teljesen szükségtelenné vált bábíng.

A hangzóknak és a szavaknak e feje tetején nyargaló rendjébe azonban aligha lehetne bármiféle értelmes közbeszúrást illeszteni, nemigen akad hiátus, ahová bármilyen idegen hangzat beférkőzhetne, és vastagítani sem igen lehetséges már ezt az egyöntetű réteget, talán egy sötét bődüléssel némileg átszínezni, amennyiben akárki még fogékony-ságot tanúsítana az árnyalatok iránt, és nem csukott szemmel, fejvesztve visongatná a magáét, szinte segítségért rimáncokodva.

A naplóíró sokkalta inkább a csönd és a kontempláció embere, a rideg, önmagukba fulladó szózatoké, amelyeket a legszívesebben pusztán gondolatban intéz az üresség kiterjedései, tartományai, messzeségei, beláthatatlanságai felé, már-már nagy garral és még nagyobb gyakor-

lattal, mint aki valóban nem lát messzebb az orránál; annyira testetlen ember, hogy anyagcseréje szinte fotoszintézis útján megy végbe, és most a gyökeréig megrázza ez a hepaj.

Es hogy ez az ember majd — — — —

Ezzel a hihetetlen érzékenységgel — — — —

Akár az aggófü, akkora tanácstalansággal — — — —

Tehát, hogy véleménye volna vagy mi az ördög volna, azzal a tükörlap testével, amely mögött az ember mindig valahogy azt szeretné végre meglátni, aki hordozza. De nincs senki, kérdém szépen, legalább is nincs senki *más*, itt üssön meg a gutmann, ha van. Ez, mint megállapítás, úgy vélem, szétfeszíti a tulajdon kereteit, ez már valóságos metafizika.

Esetleg a szemlélőnek olyan gondolata is van, hogy a naplóírót le lehetne törölni erről a tükörről, akár a hímport az említett lepkeszárnyról. A jelenlegi szemlélő hozzáállása azonban nem a pusztítás, mint talán lehetett egykoron, mily ódon időkben! Csakhogy akkor a tükör (az állítólagos tükör) lapját bizonyára bezúzza, nem áztatna senkit sem egy vizes ronggyal, imitálva a tisztességes szándékot, a jóakaratot, amely mögött az *egész* látásától kiváltott harag lappang, a szemlélő pedig ezzel ellentétben darabot akar, óhajt, sőt, szerezne is magának. De múlt időben . . .

Múlt időben viszont minden kapható valamiféle elhajlásra, ahogy az idők folyamán, miként gyakorta tapasztalható, a meredek homlokú ember feje is csapottá válik, a koponyatető szöge megdől, mintha valamiféle korhadás menne véghez benne, és ezzel a szemléletmódban is átalakulás játszódik le, egyszerűen, laposabb lesz, örökös köd üli meg a lapályba kényszerült agyvelőt, mert hiszen ki ne szeretne szárnyalni, vagy nevezzük bárminek a magán kívül való effajta emelkedettség érzését.

Hanem, ha a véletlen szemlélő a naplóíró háta mögé kerülne, akkor sem láthatná a tükrét cipelő embert, mivel arról is tükre van éppúgy, mint szemtől szemben, ugyanaz a test áll más nézőpontból másolva az eredendőre, csupán a ruhája kopottabb a könyökén, és habár nyilvánvalóan jobbkezes, föltűnő, hogy a bal felén, mintha jobbról bal felé írna, keleti írással, de valóban mi mást várhatna az ember egy tükörképtől?

Nagy, üreges fejű, kan betűket, melyeknek mezején nyugodtan építkézhetne a gondolat, el-elidőzve a tétlen magatartáson, mint a süket telefonhuzalon a jaj, de nagyon józan fecskék, de hová tűnhetek innen ily sebesen a fecskék — merül föl a naplóíróban, a szemlélőben, és egyáltalán a levegőben, a gondolatban, az elhalványuló őszi sugárzásban; a napot mintha máris fanszörzet venné körül, világos színű, akár a téli kerek léket a vékony jég hajszálnyi repedései, melyeknek erezete a napsugár beesési szögével változik, csakhogy ez itt most lég-

nemű anyagban megy végbe, rózsaszínes párállásban — nem figyeltünk oda a fecskékre, véli a naplóíró, mással foglalatostkodtunk, hanem ugyan mi mással, ha kárpótlan óhajtanánk lejegyezni, csupa elvonatkoztatott dolog lenne, vagy még dolog sem, hanem valami felemás, huzamosabban tartó jelenség, merő jelentéktelenség.

Ó, együgyű kirándulásaink! Mintha már indulásunkkor megtérőben volnánk valahonnan! Elszalasztjuk ezt a találkozást is lényegünk kiteljesületlenségével, eseménytelenségünk mellérendeltségével! Mire hivatkozva önmagunkkal szemben?

A menzán eltöltött idő részben válasz és megoldás lehetne, melynek tartama alatt az ember valamit valamire cserél, jelenlétének élménye beékelődik a helyiség és a konyha levegőjébe, talán épp az az ék, amelyre itt különös nyomatékkal terelődik a szó, mintha tuskót hasogatnának, irdatlan erőfeszítéssel püfölik, a szakácsnő sem különben a kondér kormos oldalát, és annak fekete színe mindenképpen némi mélységet idéz, az eleven mélyfekete szinte erotikus hevülettel robban, mármár a nászéjszaka árnyalatában játszik.

A sok görbe ágú villáját meg vásott élű kését! — A naplóíró, leválva háttéréről, a mögüle érkező megvilágítástól árnyékával együtt a helyiség ajtaja, ki-bejárata felé vetül, miután gyomra is felkavarodott, nagy, hosszú rókázást vonzol maga után, hasonló színezetűt, mint az égbolt gyapjas sodródással egymást rózsállva követő fellegei: egy teljes égboltot okádik, szelesen, szürkét a padló olajozásába ivódott portól.

Ily módon ejtve szerét a bemutatkozásnak és indokolva hallgatagságát, hogy *örökké kész túlcsofordulni*, a naplóíróról vélemény van kialakulóban:

- Hogy micsoda egy rendetlen ember!
- Honnan szalajtják az ilyeneket?
- Így összemocskolni mindent!

Mondhatnánk tehát, hogy a formákra érzéketlen társaságba keveredve, maga is elveszítette arányérzékét, vagy úgy tűnik legalábbis, hogy vesztésre áll önmagával szemben, ezt a hátrányt pedig aligha lehetséges könnyűszerrel leküzdeni.

Csak így térülve-fordulva — — —

Hátrálhatna-e netán „kislány kora” felé? — — —

Hanem ebben sem érzi világosan és egyértelműen a „tisztságot”, csupán valami másmilyennek az árnyalatát, amikor ő maga volt másmilyen, valami szendergő, távoli motyogásnak a hangjait, egy másmilyen világképét, ami nem változott meg, hanem egyenesen elenyészett, ő maga ránőtt vagy túlnőtt rajta, mint valami ábrádon, ami eleve szemben állt, ellentétben volt a valósággal, vagy azzal, ami a valóságot pótolta: afféle csökönys helyettesítés volt, pusztán algebrai példatárból való művelet, aminek az eredménye örökösén nulla, tehát ez a

céltalanság benne a cél meg minden elérhető, és minden egyéb eredmény hibát sejtet: hiba csúszott itt valahová, amit ennyire előrehaladott állapotában már nem lehetséges figyelmen kívül hagyni, egyszerűen vele kell élni, mindenkor számításba kell venni, mint afféle egzisztenciális föltételt, behatároltságot, amivel bizonyos szinten nem lehet viaskodni; vagyis egyáltalán ki akarna itt viaskodni, a naplóíró semmiképpen sem, meg hátrálni sem igen áll szándékában, nem is érdeklik az ilyesfajta bölcséleti fogalmak, üres előtte minden, ami maradt.

*

Nyurgára húzza azonban az este az árnyékokat, üszkükkel megtelik a szemeöbör — jegyzi föl a naplóíró.

A lepattozott arany már nem találja helyét, és a fakoronákon hirtelen tanyát ver a szélfúvás — folytatja.

Mi volna itt a dolgunk?

Elszabadulva valamiféle fájdalomtól, amelyet nem mi élünk meg, csupán a rá való emlékezést hasogatja, hogy nem te vagy az elvetélt áldozat!

Valaki más lett az, akit szamaráról neveztek el egy bölcs faluban, ahol kecskéit tartja. Ám most más életet él az akol, és mást a karám, ahol vendégnek számítasz, és még csak nem is a saját szitkaidat hozod.

Nincs házad itt, és kilátásaid alapján nem is lesz sehol, akként terülsz majd a tetőre, akár a holdvilág a fellegek hátára: imhol, borús lesz az éjszaka!

De sötétedés előtt még megszaglásznám a fák gombás kérgét, az oszlopok tövét, amelyek máris birkóznak a korhadással, melynek szaga átítatja a lélegzetet: ez volna végül is a föld szaga, a televény szaga, az az ősi? Amelyből előmászik a sírbogár?

Inkább már a számáristállót választom, fogavesztett Apuleus, miközben fejem bőre alatt még lüktet a meg sem csontosodott kutacs, és itt mondom el történetemet . . .

A téli álom mintha máris lucskos lenne a ködtől, de mely nyirkosság ködöl itt, megcsapva a füst szikár fodrozódásától, lapos tekintétől.

Mintha az égbolt szoknyája alá lesnél! Viszonozni ezt a pillantást . . .

Mily mélységes áhitat ez! — írja tovább, olyan betűkkel, hogy már-már nem érdemes figyelmet fordítani rájuk, láttukra elnehezül a szem, akár a hibernálódni készülő tektonés, igaz is, valóban valami kegyetlenre forduló hidegség ülte meg a levegőt.

És tovább, igencsak megválogatott szavakkal:

*

És tovább, igencsak megválogatott szavakkal:

A fal kiesik az ajtón, kútra építik házukat. Szakadatlanul érezni

benn ezt a fenyegető mélységet. Milyen álmaik lehetnek vajon, napról napra?

Valaki egy korábbi utat jár, régi szóváltásba keveredik, és nincs mód szabadulni belőle. Végigveszekedni most mindazt az időt, amely, lám, egyszerre csak elmúlt, mintha zsírzsódaoldatban fürdött volna meg... Istenem, hogy nyitogatta ez a másvalaki a halott száját! Vagyis két másvalaki, azzal, hogy az egyik a túlélő.

— Még összebarátkozhatunk mi! — mondja az ősebb hajú.

— Ha futná még valamire az időből — válaszol az, aki még el sem kezdett őszülni.

Egy harmadik meg benn szripákol a szárkúpban, issza a pálinkát, mint akinek semmi köze ahhoz, ami a szeme előtt megy végbe, tágas fészket rakott magának, rajta csak akkora rés, hogy időnként kifüleskessen. Hall, amit hall, ezt elteszi későbbre, rágódni majd rajta még egy ideig, akár a kiköpött bagón.

Végeredményben mégsem mindegy kóbor kútyának lenni ebben a tágas határban. Itt-ott beszakadozik a fülkagyló, részben fagyástól, részben a gyakori marakodástól. Nemigen van rajta mit hegyezni már, hát lesunyni, csak lesunyni, hogy ez a kevés is megmaradjon, ha egyszer ennél fogva kell vonzolódnival... Az a két megtépázott zászló, ahogy belekap a szél!

De mit akarnak ezek itt, mésszel leöntve, búzlón a klórtól? Október vége, bizony, október vége... A szemközt levő négy vagy öt cse-nevész fa koronájára már fölszaladt az este, lapít, mintha zsákmányára várna.

— Nincs itten semmi a talajban — döngöli az ősebbik hajú a sarkával a földet —, ha a lelkét szaggatom ki, akkor sem!

— Az azért még odébb lesz, az a bizonyos lélek — hitetlenkedik a másik, nyilvánvalóan helyteleníti a megállapítást. — Még hogy a föld lelke!

Elérkezett hát az az idő, amikor a fiatalabbik okítja az öregebbet, híján minden tiszteletnek! Veszendő vénék gyászos és katasztrófális korszaka!

Ezek nem az ígét akarják, hanem az állítmányt — következtet a naplójára —, a dolgok menetét akarják, nemigen kaphatók a vesztelésre, más hangulattól csillan meg a szemük.

— Ejha! — dörzsöli össze kezét láttukra a hivatalnok —, ideje volna már csapnunk egy jó kis összeírást! Ettől biztosan megnyílna a lelkük! Megeredne a nyelvük, és kitárnák a szívüket...

Egyszeriben mindenki jegyzetelni akar, írni a tintaceruzával, mintha véraláfutásokat vagy hullafoltokat kerekítene oda a szétzilált lapokra. Burić, a hivatalnok, Luburić, a nyilvántartó, talán még Kiss elvtárs is, aki jobb híján a pultra telepedett föl a boltban, és egy gyári

AZ ALLITÓLAGOS TÜKÖR (ÖRÖKÖS KÖD ÜLI MEG A LAPALYBA KÉNSZÉRELT AGYVÉLT)

lapos butykosból csemegezik, kora délután, kivörösödött kopasz fejctővel: szenvedély és izgalom sarkallja.

— Isten velük! — köszön el tőlük a naplóíró, aki már ennél hülyébbet nem is mondhatna, távolléttől kikezdett ésszel, amit majd valahogy vagy valahol helyre kell állítania.

Ám vannak itt másmilyen egyedek is, akiknek gyakorta vámpír visongat a házuk tetején, fenyegetőn, akár a tüzes csóva, vagy idegen sírkő lapul a megvetett ágyukban.

— Ó, hálj velem! — pendül márványhangon, habár elsősorban bizonyára csak melegedni akar, de meglett férfi mindjárt másra gondol, ha oly sokat járt rajta korábban az esze.

No de ezt a meglepetést! Úgyhogy nyomban vissza is húzódik porhüvelyébe: méghogy semmi sincs itt a talajban! Inkább a talaj lenne az alapelem, és erre jön rá csak a levegő. És ebbe a levegőbe lóg bele a Kiss elvtárs lába, miközben a boltban a pult sarkán üldögél, és nem akad ember, aki rászólna:

— Méltóztatna a kegyelmes elvtárs leemelni a valagát a szalámi-szeletelő deszkáról? Inkább tessék talán ide, a mákdaráló mellé, ezt üzemeltethetné is félkézzel, ha úgyszincs más irányú elfoglaltsága: ez-zel is elterelhetné magáról a figyelmet!

*

Osszeállna itt lassan egy Encyclopaedia occulta!

Csak szedni a szót kifelé a csorba fogú szájukból, szedni, ha más-ként nem, végül a fogaikkal együtt, majdcsak kimondják, amit oly elszántan tiukolnak: valami hosszú üvöltést hadarva bizonyára jeleznek, hogy a gyöngéjükre tapintott az ember. Vagy tolmáccsal kell belőlük kikényszeríteni, és akkor derül majd csak ki, hogy úgy sem tudják, még a nyelvet sem ismerik, amelyen a tolmács szól hozzájuk — hát akkor most mit mire fordítson az a szerencsétlen? Szemfedélet a szemfedélre?

A naplóíró, mint láthatni is, időnként elbizonytalanodik, mindvégig érzi jegyzeteinek érvénytelenségét és hamis voltát, a sok idő viszont már benne fekszik ezekben, ám nem találja rajtuk keresztül az utat önmagához, időnként bizonyára akként is vélekedik, hogy őfelé nem is vezet út a külvilág felől, ő egymagában az égalj legmegközelíthetlenebb embere, hiszen még maga sem tudja ezt az utat kibogozni, talán pszichiáter kellene, hogy megkeresse helyette — de ugyan hol talál ma az ember jó orvost? Igaz, van itt egy olyan kicsike, ezt a nép tartja itt magának, hogy legyen, aki egyesével besegíti őket a talajba, ha közös megegyezés alapján mindenképpen elérkezettnek látják erre az időt: takarékos kis ember, hipermangánnal gyógyít, de legalább ebben hisz, nem állítható róla olyasmiről, hogy cinikus lenne, meg azt is szokta emlegetni, hogy elég erős az ember, úgy általában, elvontan, vagy őhozzá képest.

Ez a kicsike lehetne az egyetlen társa a naplóírónak, ha egyszer is kereszteződne az útjuk, jól kiegészíthetnék egymást, két ide nem illő figura, valami éterikus tollbamondást is gyakorolhatnának: melyikük írja most, vagy melyikük diktálja — aki csak hisz, vagy aki nem tud?

Az-e, akinek csupa lila folyadékkal lehet tele a feje, oldott hiper-mangán esőz benne és ebben szárnyal az elméje, egy egészen lila ember, miközben a másik ebből mártogat, valahogy úgy, mintha falatozna, nyúl ebbe a hús lébe?

Am végül is az ember semmiképpen sem tekinthető itatóspapírnak, hogy ami az egyiknek a színén fölöslegesnek bizonyul, a másik a visz-száján viselje, habár a naplóíró tükröződése folytán kiválóan alkalmas lenne e szerepre: a tükörré kiképzett mindenkori tükörkép örökké magába szippanthatja a másfajta idegenségtől áthatottat, és mennyire kár, hogy ettől maga is nem lesz másfajta, más pólusú, hanem örökre Ő marad, a két tetemes számárfülével.

Azonban fölmerült-e valaha is, hogy a naplóíró esetleg verseket állítson össze, bizonyos költeményeket jegyezzen föl, amelyeket maga agyál ki vagy kap el azzal a hurokkal a levegőben, amellyel őt magát számítják elfogni és megmérni, lehetetlen (nem létező) mértékegységben kimutatni? Hogy valódi értelmiségi legyen — ezt nagyon nehéz így kimondani, mert olyasvalaminek számít, mintha az ember megmalacozna: a megmalacozott ember kamaszosan duzzadt emlékekkel, akit éjszakáinként bizonyára a lidércek szopnak, és így táplálja a mocsári semmit, amiből aligha van fölépülés.

A megmalacozott értelmiségi színhelyek után kezd kutatni benne — azaz önmagában —, nem abból a célból, hogy ezekről írjon a naplóíró, hanem hogy legyen hol írnia, ahol nyugta van vagy nyugton hagyják: megy vissza a mázsaházba, ott a borbélyok szemfülessége ugyanígy fölfrissíti — nem az elméjét, hanem csupán az emlékezését a felröppent gerlére meg a szántóvasra, ám ennek sincs különösebb jelentősége a számára, miként a többinek sem, ami egykoron elveszett; olyan utakra való emlékezősnek, amelyeket már elég régen fölszántottak, akik megtehették, mert bizonyos, hogy nem ők malacoztak meg: egy értelmiségi mégsem lehet föl-alá futkározó vaddisznó vagy vadkan, amely tányéros orrával mindenbe beletúr — megelegedhetne-e azzal, hogy föltúrta a világot?

Ideje lenne ettől az elképzeléstől kissé rendbe szedetni magát — vélekedik a naplóíró, Ő, vagy már az, aki őt jelenti, tenyerével harsogtatva a sörtéit, amelyek olyanok, mintha egy fénykép lapján serkedtek volna ki; ugyanis nem fanszörzet, valóságos söрте lepi be az intellektust, a lénye szerint megmalacozott embert, és a hasán is kétoldalt hosszanti irányban emlősor van kialakulóban, ha ikerképpárra ülne, meglátszana, hogy több helyütt kinyomja az ingét vagy az énjét, belülről, a bőre alól: egyáltalán, mi van a bőre alatt?

A borbélyok a mázsaházban az esti órán már olyan állapotban vannak, mintha ágyból ugrasztotta volna ki őket az ember, eszükbe sem jut gondolkozni azon, hogy melyik — aki írja, vagy aki mondja; nos, hát elő azzal a tengernyi fenéstől vékonyra kopott késsel és a kezyegő nyírógéppel, ám egyszerre csak egyik borbély fér hozzá, lévén, hogy mindketten balkezesek, alkárcsak a naplóíró tükörképe, aki már-már vonzódni kezd ehhez a szakmához, egyedül csak azt találja visszataszítónak benne, hogy hivatása természete szerint hullákat is kellene borotválnia, és mellékesen fájlalja, hogy fogat többé nem húznak, csupán háborús időkben; mivel a kijárási tilalom miatt nemigen mehettek messzebbre az emberek, és ha valaki egyedül nem boldogult, hát annak, természetesen szívességből, és ezt is egy korábbi nemzedékük: ki tudja, élnek-e még?

Ugyanis teljesen nomád idő ez: féllábbal a sírban (a talajban), féllábbal meg indulóban másfelé, de nemigen fontolgatja a lépést, megfér egymással önmagában — csupán ennyi fejezhető ki belőle, vagyis jórészt tájékozatlan marad benne az ember, mind a naplóíró, mind a borbélyok, és pusztán a „Sejtellem sincs” lehet az egyértelmű válasz, kár hát bármit is szóba hozni. Ül a naplóíró a borbélyszékben, és mindössze azt veszi fontolóra, hogy előbb nyírni fogják-e és csak azután borotválni, vagy pedig fordítva, és melyik borbély mire vállalkozik ebből, tekintettel, hogy mindketten balkezesek; vagy mindent közösen fognak csinálni, szinte ösztönösen, a véletlenre bízva az előre kiszámíthatatlan sortrendet.

Nem marad más hátra, mint nekilátni, és teleírni a betöltetlenség űrlapját!

A naplóírónak — ez igen különös — meg sem fordul olyasmi az eszében, hogy hol osztogathatják ezeket a lapokat, vagy nem akar tudni róla, mert kellemetlen tapasztalatai fűződnek ehhez az egészhez, mintha magához az íráshoz nem fűződnének ugyanilyen kellemetlen tapasztalatai, már a legelső orra bukott, nyomorult betűjéhez, amelyet bal kézzel rótt a táblájára: az iskolamester úgy csapott le e suta kézre, miként a fölhergelt harci kakas, botjával sújtott le az eszmék e vad ellenségére és az elképzelt elméleti rend fölforgatójára, hogy messzire repült az ujjai között szorongatott nyomorult palavessző — tehát már az első betűnél vesztesként tűnt föl a veszélyes feudális iskolában; a lapok viszont nyilvánvalóan Ámoros és Ajjas hivatalából vagy a bíborszín szőnyegű folyosójáról származnak, erednek, szóródnak, akár a röpcédulák, csupán a dupla födelű aeroplán jár már messze, és cipőpasztát hirdet az elszáradt fűvű és lakatlan őszi síkságon, önműködő szerkezete irkalapnyi kék cédulákat lódít ki, ömleszt el vagy áraszt szét az égen: ha más nem is, az alkonyati látvány mindenképpen megéri.

Hanem emez a látvány, a halottak napi, ahol úgy fekszik neki a

késnek a gyöngye villanyvilágításban, mintha csakugyan alakot akarna változtatni, személyiséget cserélni, mint aki le szándékozza magát vaktartani egy fényképről, mivel nem csupán a rajta levő többiektől, hanem önmagától is elidegenedett, elhidegült, akár valami házastársától, akit vele kapcsolatban említenek egy helyütt, ám a naplóíró legjobb tudomása szerint sem létezik, pontosabban nem úgy létezik, ahogyan egy fostos hivatalnok elméje kiadhatja, a pecsétárna lilájára vetítheti, vagyis minderről megvan az elképzelése, miként általában az intézményekről, a hivatalokról, az intézetekről, és mindezzel szemben, fájdalom, a szabadságról is. Ez az utóbbi lehetne alighanem a legsajgóbb egy borbélyszékben ülve, feneke alatt a kerek, telifingott plüsszutatú párnával, jobbán meg balján pedig a mesterkedő legényekkel, akik iparukat úzik.

— Fickó! — kiált föl végre sörtéi közül (habár ékesíthetné pinszörzet is bugyiszin fejét) ez a Damjanich János. — Jegyezd meg, kis, szőrös száját akarok magamnak, amilyenvel egykor beszédet mondhatam volna New Yorkban vagy Brazíliában! Kis, szembetűnő, szőrös, sötét szám legyen az igazságra meg a hazugságra egyaránt, propaganda-szám, amelynek hisznek, akik látnak.

Csakhogy ez pusztán modellként szolgálhat arra, amit az ember beképzelt maga felől, mert mikor is szólalt meg utoljára a naplóíró, vesünk csak számot róla! „Isten velük!”, mondta a boltban, habár azt megelőzően még senki sem hallotta a hangját, ment addig csupán az árcédulákat tanulmányozta, mint aki ki tudja, mit szeretne vásárolni magának, vég ciccekért nyúlkált, meg fölalkasztott szalámirudakat forgatott, még a petróleumos hordóba is beleszagolt, majd megemeltette a sajt búróját: nos, inkább talán a szaglószervét működtette, mivel egy szó nem sok, annyi mondanivalója sem volt erről a tenger holmiról, de még az összedrótózott faklumpákba is beleszagolt, mintha máris a téltől szándékozná biztosítani magát, kocogtatta csak a klumpákat a begörcsített mutatóujjával, miként a cserépköcsögöt szokás, hogy ép-e — de aztán ez volt minden, a többit csak hozzá lehet képzelni; most meg egyszerűen kis szőrös száj után ébredt benne vágy, akár valami utazónak vagy kalandornak, akinek szállása hónapszámra ugyanaz a kalap, amely alatt hál, és a zigómáján kisebesedik a bőr tűző napfénytől, jeges szélről, az örökösen bántó elemektől.

Továbbá igencsak bántó, hogy ez a félhalott, szinte anyagtalan ember, aki már-már zászólóelemként kerül bele a székbe, pontosabban a fejtámlára hajtott bozontos fejénél fogva lóg bele, egyszerűen ily nagy bátorsággal szólít semmibevevőn és kezel le épkezláb, noha balkezeségük mellett mindvégig kitarított embereket; ez csakugyan mintha más-honnan szólalna ily nagy magabiztossággal, csupán az marad meg még kérdésnek, hogy honnan, ha maga a forgós karszékben időz, hacsak nem valami vetület vagy túlvilági sarkosodása a visszaverődő fénynek,

fonák a mindenségben, amely mindegyre csak fejtőlőzik, mert elfeledték elkötöni vagy elvarrni.

Amúgy meg akár az útszéli bádog-Krisztus, bakancssarokkal belerugdálva a támlás borbélyszék öblébe, nos, egy valóságos pléhboy, akinek töviskoronával a fején útkereszteződés fakesztjén volna a helye, lábához kötve pedig hervadt, ez idő szerint fagymenta virágcsokor a farkán, és a szája: valóban az, amit szeretne; sötét festékekkel körülkent, kicsi és elfuserált, ám testének sárgaságát ideje volna már átfesteni, fölfesteni a számár patkós patájának rúgása nyomán támadt sebeit a horpadások mentén, ahol a tetanuszsal megfertőzött patkó vasa érte.

Dárda — ugyan már, éppen dárda! Ettől az esti hűvösségtől a tunikás katonába már belefagyna a szar. Nincs itt zablavással megkoronázott Caesar, aki nadrágot szabhatna rá, a boltban viszont csupán SMB zubbonyokat lehet kapni, a szokásostól világosabb árnyalatban — hogy a nadrágok hol maradtak le, ezen a boltos sem szűnik csodálkozni.

— Küldenek itt nekem, kérem szépen, ötven zubbonyt nadrág nélkül! Most hol a fenében veszek én ötven olyan embert, aki nem visel nadrágot? Az nem gond, hogy itt csupa apró termetű ember lakik, akár a Pecsora folyó mentén (ez itt valóságos Ázsia!), majd fölgyűrük, meg ha egyszer esetleg kimossák, úgymint összeugrik, mintha rájuk szabták volna, de mi a fene lesz a nadrágokkal? Hol szerzek én ezekre nadrágot? Csak szagos szappant tudok nekik adni! Meg pacsulit. Hajolajat! De nadrágot? Soha!

Ily nagy kavargás van itt napközben a borbélyműhelyben, a régi mázsaházban, itt részletesen elő szokás adni mindent, itt gondok merülnek föl és tanácsok hangzanak el a megoldásukra, és estére meg — micsoda komolytalanság! — beállt ez a pléhboy, hogy neki ilyen meg olyan szája legyen! Még hogy fickó!

És az ember azt sem tudja, hol lásson neki az alakatlan sörtés fejének, mert úgy fest ez, mintha sündisznóhoz kellene nyúlnia, hát kapkodja a kezét, rá kell fújnia, akárha forró tojáshoz vagy váltóáramhoz nyúlna; vagy nem lenne jobb letakarni valamivel, hogy mégse szúrjon annyira, rádobni egy múlt időből való Veronika-kendőt?

Jaj, múlt idők Veronika-kendője, kenderből szőtt pokrócaink! — sajdul föl a naplóíróban, habár érzelmek számára alig-alig lehetne benne hely.

Ködből gyúrott finn lovaink!

Világos farkuk szőre lenyelve, ez a vonó nyüzsit az északi látóhatár peremének egyetlen húrján; Karélia!

Ez a vágta nekünk, miközben valahol sörényünkről álmodunk. A hangarét elöttünk ér be a fák közé, és egyszeriben eltéved, máris csupa árnyék és harmat.

Hamu a fenyéren, valaki visszavágyik, barna kezével szaporán töm-

ködi a pipát. Nap most már alig lesz, elmegy a nap, sugárküllői összeakadnak. Félig itt van még, félig meg az éjszakát látni, be lehet tekinteni alá, egyszeriben szinte minden irányból. Csak a lovak horkantanak előtte, ennyi maradt a bizonyos — nagy löszem vezet bennünket: vakok! Vakok!

*

Nos, kialakulhat-e végül mégis az a kis, szőrös fekete száj, nem sokkalta nagyobb, mint egy közepes halé, amely már gunnyaszt valahol a mocsáni nád közt, édes vízáramban a hínár gyökeréről. A felszín lesz a hidegebb, a mélység csak tartózkodó. Marad hát, mind a jégig ebben a sűrű szivárgásban.

Azzal a kisértővel, ahogyan beszélni kezd valaki, beszél ez, bizonyára mindhalálig, miközben kocsin utazik, nagyon sáros vidéken át.

— Ez majd bebeszél a vetéseknek — mondja a társa, amire ő maga csak legyint: ugyan miért is lenne ideges? Nem vetett, aratni sem számít.

Ez a száj azonban megkülönbözteti a többiektől. Nem egészen hal-száj, mert egyáltalán nem halfeje van, inkább túl erősnek látszik a homloka, s ha ez megrág valamit, az bizony becsületesen ki is lesz köpve, akár a malomkő vagy a sírkő darabja: ez lesz a súlya.

És ami alább következik, mind-mind plusquamperfectumban áll:

Lefirkantja nevét egy darab papírra, felületes ember, sebes hurkok fojtogatják betűit.

Mintha légyottra invitálna valakit, olyan kis, szerelmes levélke ez, nem is keresztben, hanem átlósan összehajtva. Egyáltalán, honnan ered ez, átlósan hajtani össze iratot? Papírszalvétát talán, ha akad a háznál, de levelet?

No, és a mozgása: egészen ugrabugra, retemes darabok hiányozhatnak belőle, mintha mesterségesen képezték volna ki ily könnyeddé, és szerkezeti fölépítése különbözne mindenki másétól, a lehető legegyszerűbb lenne, mentes minden toldaléktól, rudimentumoktól, és hihetetlenül ruptilis, szinte beszakítható, ujjal keresztüldöfhető, akár a pergamenlap.

És a nevetése, a kacagása!

Mintha teste egész felszínét membránként használná, akár a béka a fölfújható lebenyét a torka alatt, ám neki csak a kis, szőrös szája kacag hangosan, és minden semmisségen, mintha nem is lehetne komoly dolgot mondani a szemébe, vagy minden szó hallatán valami nevetni való esetre asszociálna: ha Pimpi kisasszony kilovagol (no, azért nem ebben a nyakig sárban, ilyenkor különben is intézetben tartózkodik), nem a bájos arcára figyel meg a habkönnyű ruhácskájára, hanem arra, amit más, még ha lát is, akkor sem hajlandó észrevenni — ahogy a kanca hirtelen megáll vele, és farkát felcsapva, széjjelvetett s kissé megroggyant csánkával, hatalmasan vizelni kezd, és a sárga lóhúgy csor-

gásán derekasan szikráznak a napsugarak, gyöngyszínbe vonva a piciny, különváló, a vizelet sugártól függetlenedett csöppecskéket; Pimpi kisasszony lovaglása mindig halálra kacagtatja, már említeni sem szabad előtte, meg ahogy e kellemetlenség fölött bosszankodva elfutja a pír a kisasszony szép pofiját . . .

Egyszóval ilyen ember, akin bármiért is aligha vehető elégtétel: lyukas és üres belülről, akár a madárijesztő, és átkos tulajdonságai közé tartozik még az is, hogy mindenkor a szavak kiforgatására jár rá az esze, mintha ez lenne az ő személyes birodalma: szólni sem igen lehet már előtte.

Valaminek azért mégiscsak képzelheti magát, mert állandóan firkál, kis, átlósan összehajtott lapokat ír tele, valahogy akkora könnyedséggel, mintha csakugyan a nevét firkantaná oda, valami alá, ami már megfogalmazódott, habár ez csupán a fejében áll még csak készenlétben.

Ezek a kis papírok tehát egy-egy nem létező jegyzet, amelyeknek tartalmát ő maga már pusztán ránézéssel fölismeri, de nemcsak hogy fölismeri, hanem föl is tudja mondani — az ugyanis nem állítható, hogy olvasni, hiszen a lapokon semmit sem ír, és talán a tapintása segíti az emlékezetét, a világban való teljes vaksága, és csupán ennek köszönhetően van neki is valami határozottan fejlettnak mondható szerve, habár ez annyira megfoghatatlan és körülírhatatlan, hogy már nem is szerv, hanem valami más érzék vagy fölsőbb adomány, ami a kis, sötét és szőrös szájon testesül meg: eszmék inkarnálódhatnak csak ilyen formájukban a világban, hogy ezt lehetne a bölcsesség néven említeni.

És ő maga csak térül-fordul, ha egymagában van, akkor is néha hujjogtatni kezd, hogy talán hallgatóságot csódítsen össze magának, valahogy úgy, miként a megfeszített Jézus a halála előtt, bár nem elfúló vagy zokogó hangon, hanem mindinkább kiteljesedő vokációval, akár a nyárderéki békabrekegés — derekasan használhatja membrán-szerű testét!

De most (innentől már úgy tűnik, praesens), hogy bebőrösödnek lassanként a mindenszenteki vizek, és se gólyakepelés, se békabrekegés tovább, a pléhboy, talán jó darab időre, netán végleg, elmerül magányában a borbélyszék ölén, csupán a kis, emlékezete szerint átlósan összehajtott cédulák járnak a fejében, és úgy vélekedik, hogy nem ártana citálni, sőt recitálni némelyiknek a szövegét e némaság ellen, immár maga sem tudja, milyen szájjal: szétfolyóval, szederjesen vacogóval, ügyelve közben arra, hogy el ne csöppenjen a nyála, és nehogy belezavarodjon az idézetekbe.

Teringetét, ebből azonban semmi jó sem származhat! Olyan volna ez nagyjából, akár a téli szarka tánca az akasztófán: váratlan vendéget kapunk!

Este; az esti kutyák hangja merőben más, olyan, mintha valaki be-

felé nézne az ablakon: idegen, ráncos képű gyerek, homlokán még a nap nyári bronza. Láttomra ő vigyorodik el, ahogy rajtakapna valamin — ám mi legyen ez? Aligha lehet tetten érni szándékát.

Túl járhatok-e ötvenedik életévemen? Ismerem-e pontosan ezt a vidéket, ahol most vagytok?

A fiú, aki az imént kukucskált, kerékpárra pattan a sötétben, az ő szeme ugyan már megszokhatta, engem viszont *elvakít* a sötétség, és csak a lánc kapaszkodó nyikorgását halom a fogaskerekeken meg a szalajtós kerékpáragy egy-egy reccsenését. Valahová tart, valahol csak kell, hogy legyen otthona, a faluban talán, a temetőson, ahol a temető nem egyéb, mint egy beépítetlen telek, húsz vagy harminc sírral és halottak napi visszfényel a környező házak homlokzatán, habár nem fáklyaláng ez a lobogás, csupán gyertyavilág.

És előszedve a molyrágta téli holmiját, vajon mit fontolgathat ez a magányos? Valakije bizonyára csak van ebben a hatalmas, üres határban, amelynek járatait mégiscsak megbízhatóan kell ismernie, az utak hosszát és az árkok partján a fák helyét. Lehetnek olyan dolgai vagy tárgyai is, amelyekben szabad idejében kedvét leli. Írni-olvasni aligha szokott, habár kell tudnia. Alighanem eléggé viszontagságos élete lehet.

Magasról kell ide zuhannia, nap mint nap mindegyre, akár a fa nyakából a macskának, házeresről a megzavart vagy netán a naplóíró erőszakos anyagtalanságától eltérített denevérek: ám a denevérek most már nem repülnek, szunnyad hideg lelkünkben a vámpír, miként a csontok a menza konyháján a holnap híg, hideg levesnek, amelyből máris agyonfőtt hagyma levált hártájára kandikál, akár egy kivett szem.

Végül is tehát szemtől szemben.

Ahol az út beletér a pocsolyába, akármilyen sötét is volt, valakinek látnia kellett, mert holdvilág volt, a mindenét! Emlékszem, épp kezdett befagyni a tócsa, nem hártya fedte, hanem sugarasan haladtak benne a jég bordái, akár valami megkövült, alaktalan őshal testében a szálkák, s hát így egyszeriben kitérve a holdfényre! Még szemügyre is vettem, mint afféle bolond, bogaras ember, aki bármely pillanatban haragra gerjedhet, és akkor széttiporja: egyből odalesz a látvány!

Aki most látott, fölismerhetett a rochesteri (N. Y.) konfekciógyárban varrott szanforizált kabátomról: bár ne lett volna szanforizált, mert igencsak lötyögött rajtam, nagydarab négerre szabhatták, baszhatták, mégis énram került, miután az én négerem kiveszett belőle, bár nem hinném, hogy lelőtték, mert sehol nem találtam lyukat a szöveten, meg folt sem akadt rajta, ami esetleg medullára vagy vére utalt volna: gondolom, abban az esetben, ha fejbe lövik. Inkább talán futás közben melege lett és elhajította, ahogy száguldott azzal a gyerekkocsival, habár a gyerek jó ideig csöndben volt, hanem egyszerre csak visítani kezdett, mint akit nyúznak; nos, akkor bújhatott ki az emberem a kabátból, de még egy ideig vonszolta magával, sőt, hosszan

vonszolta, amíg csak a nagy rohanásban meg kapkodásban a lába alá nem került, most hajította csak el dühösen, hogy a fene ette volna meg, Mr. Mucsoryt föl fogja verni a gaz, ha a küldemény nem érkezik meg, nem időben, az már nem is annyira fontos, hanem egyáltalán. És ennek a hajszának izom én még alighanem mindig a levét, mert a végéről nagyjából annyit tudhatok csak, mint Oleg Szergejevics Vasjukov, akire végül is egy üres gyerekkocsi maradt, azon is csak lökött egy nagyot, miután megbizonyosodott róla, hogy üres, mire a kocsi magas kerekeinek küllőit villogtatva nekicsapódott a posta homlokzati falának, és úgy is maradt, kissé oldalra dőlve, ferdén ágaskodva: nem gurult már tovább. Vasjukov nyugodt lehetett, nem úgy, miként Mr. Mucsory vagy az a néger a kabátomból. Ha Puerto Rico-i lett volna, megfelelő biztosan a kabát is, mert azok alacsonyabbak, testtelenebbek.

Ha megkaptam volna még annak idején Adrianból (Mích.) azt a két színes fényképet, amely a simatetőn készült, nem tudom, mit szólhatna most hozzá a magába roskadt pléhboy, ha a *most* határa annyira tágítható lenne, hogy őt is bekebelezhetné, de az a véleményem, hogy annyira mégsem lehetne tágítható, tehát ő kénytelen-kelletlen kimarad innen, meg sok mindenkinek ki kell még maradnia, habár nem mindenkinek föltétlenül.

A szakácsnőnek, teszem azt, a kormos, fekete kondérral, ahogy este, miután kiporciózta a hideg vacsorát (valamennyi sajtot meg szalámit eléggé állott barnakenyérrel), nekilát kísérni a konyhán a rántásliszt-ként szitáló világításban — a konyhán, ki tudja, milyen megfontolásból nincs vízcsap, csak az étteremben van egy, a söntés mosogatójában, az is hideg vizes —, s ezt akkora lendülettel és olyan mozdulatokkal teszi, mintha a tulajdon lába közét dörzsölné, s egy amatőr festegető, aki szabad óráiban búzavirágcsokrot szokott festeni pipacsokkal mezedát pulykatakonnyal (ez rendkívül hosszú pepecseléssel jár a sok mikroszkopikus részlet miatt), e látvány fölött oly hatalmas indulattal fölszabaduló ihletet érez, hogy önkéntelenül is fel kell kiáltania:

— Ezt megfestem olajban!

Ha a szakácsnő fenekének rizslódására gondol, az bajosan fog menni, mivel rendkívül elemi erejű kinetika, az általa ismert ábrázolások viszont mégiscsak statikusak, meg e hevületre a szakácsnő is fölhagy elfoglaltságával, s derekát egyenesítgetve fordul szembe a témakeresővel:

— Ide hallgasson, Feri, ezt nem mondhatta komolyan! Mert akkor inkább én főzöm meg magát olajban!

Ezek az apokrif jellegű esti fogalmak azonban inkább már a pléhboyra tartoznának — jegyzi a naplóró egy bolti számla hátoldalára, amelyet azután szinte szórakozottságból átlósan kétszer is összehajt: ezt tenné talán a megszokás.

(Folytatjuk)